

56 שנתמעט טהור מפני שעכשיו אין בו שיעור. ושמואל ורבי שמעון בן
 57 רבי וריש לקיש אמרי שהם משתעריין לבמות שהן – כמו שהיו
 58 בתחילה ושכן מורה תוספת למיד בתחילה, שמשערים לפי מה
 59 שהיו, וממילא בשר העגל שנתפח טהור מכיון שבתחילה לא היה בו
 60 כשיעור, ובשר הזקנה שנתמעט טמא מפני שבתחילה היה בו
 61 כשיעור.
 62 הגמרא מביאה ברייתא להקשות ממנה על שמואל ורבי שמעון בן
 63 רבי וריש לקיש. מקשה הגמרא: מיתבי, בשר העגל שלא היה בו
 64 כשיעור כביצה ועמר על פשיעור על ידי התפיחה, מהור
 65 לשעבר – לענין הזמן שלפני התפיחה הרי הוא כמי שאין בו שיעור
 66 ולכן אם נגע בו או דבר טמא הרי הוא טהור, וממא מכאן ולהבא –
 67 לענין מכאן ולהבא הרי הוא כדבר שיש בו שיעור והוא מקבל
 68 טומאה. וקשה מברייתא זו על פירושם של שמואל ורבי שמעון בן
 69 רבי וריש לקיש שפירשו במשנה שמשערים לפי מה שהיה בתחילה,
 70 ולפי זה לא היה לבשר העגל שנתפח לטמא אפילו מכאן ולהבא,
 71 ובאן מפרש שהתפיחה הועילה לטמאו לענין מכאן ולהבא.
 72 מתרצת הגמרא: מה שאמרו בברייתא זו שטמא מכאן ולהבא, אינו
 73 אלא מדרבנן, אך מדאורייתא אינו טמא כלל משום שמשערים לפי
 74 מה שהיה בתחילה.
 75 מקשה הגמרא: אי הכי שכוונת הברייתא לטומאה מדרבנן בלבד,
 76 איכא סיפא שנאמר בה וכן בפגול וכן בגזר – גם בפגול ונתר
 77 נאמר הדין כמו ברישא לענין טומאה שמכאן ולהבא לאחר שתפח
 78 והגיע לשיעור חיובו יתחייב האוכלו בכרת כדן אוכל פיגול ונתר.
 79 אי אמרת בשלמא שדיני הברייתא הם מדאורייתא, היינו דאיכא
 80 פיגול ונתר – מובן ששייך דין זה גם לגבי פיגול ונתר שהם דינים
 81 מדאורייתא, אלא אי אמרת דרבנן אינו מובן, פיגול ונתר דרבנן
 82 מי איכא – וכי יש עונש כרת שחיבו רבנן בפגול ונתר באופן
 83 שמדאורייתא אין בהם חיוב פיגול או נותר כגון שלא היה בהם
 84 שיעור מתחילה.
 85 מתרצת הגמרא: איכא שכוונת הברייתא היא כך, וכן בטומאת
 86 פיגול וכן בטומאת נותר – אין כוונת הברייתא לעונש כרת על
 87 האוכל בשר זה של פיגול או נותר, אלא לענין הטומאה שיש בהם
 88 מדרבנן, ומבאר הגמרא את החידוש שבדין זה לאחר שנפרש
 89 שהכוונה לדין טומאה, סלקא דעתך אמינא שהואיל וטומאת פיגול
 90 וטומאת נותר מדרבנן היא, פולי האי – להחמיר כל כך בדרבנן –
 91 בטומאות אלו שגם כאשר יש שיעור מתחילה אינן אלא מדרבנן, לא
 92 עבדי רבנן לשער לפי מה שהוא עכשיו לאחר התפיחה כמו
 93 שהחמירו לענין טומאה דאורייתא, קא משמע לן הברייתא שאינו
 94 כן ואף בטומאות אלו שאינן אלא מדרבנן, יש לשער מכאן ולהבא
 95 לפי מה שהוא לאחר התפיחה.
 96 הגמרא מביאה ראייה לרב ורבי חייא ורבי יוחנן מברייתא לענין זה:
 97 תא שמע ראייה שמשערים לפי מה שהדבר עכשיו, בשר בהמה זקנה
 98 שהיה בו כשיעור כביצה וצמק ונעשה פחות מכשיעור, וממא
 99 לשעבר ומהור מכאן ולהבא. הרי מפורש שיש לנו לשער לפי מה
 100 שהדבר עכשיו [אפילו לקולא] ולא לפי מה שהיה, שהלא כאן נאמר
 101 שדבר שהיה בו שיעור וצמק אינו טמא מכאן ולהבא, וקשה על
 102 שמואל ורבי שמעון בן רבי וריש לקיש שאמרו שמשערים לפי מה
 103 שהיה ובבשר זקנה שצמק טימא.
 104 הגמרא מבאר באופן אחר את המחלוקת בין האמוראים בפירוש
 105 המשנה הנזכרת לעיל שלא יקשה על שום צד מהברייתא: אמר
 106 רבה, כל היכא דמעיקרא הוה ביה שיעור והשתא לית ביה שיעור,
 107 על ידי שצמק, הא לית ביה – הרי עכשיו אין בו שיעור ולדעת כולם
 108 טהור מכאן ולהבא, וכל היכא דמעיקרא לא הוה ביה שיעור
 109 והשתא הוה ביה שיעור על ידי שתפח, הרי הוא טמא מכאן ולהבא
 110 מדרבנן כמו שפירשו את הברייתא לעיל.

1 כמי תפוחים, כי אין העיסה מחמיצה חימוץ גמור. משום – משמו
 2 של רבי חנינא בן גמליאל אמרו, מהמיצין שתי הלחם ולחמי תורה
 3 במי תפוחים, כי מי פירות מחמיצים היטב. רב פתחא מתני לה – שנה
 4 את הברייתא ברבי חנינא בן תרדיון – שרבי חנינא בן תרדיון הוא
 5 הסובר שמחמיצים במי תפוחים.
 6 שואלת הגמרא: כמאן אולא הא דתנן – כשיטת מי הולכת המשנה
 7 במסכת תרומות (פ"י מ"ב), שתפוח של תרומה שריסקו ונתנו בתוך
 8 העיסה של חולין, והמיץ התפוח את העיסה, הרי זו
 9 אסורה באכילה לזרים שאסורים בתרומה. כמאן – כשיטת מי היא
 10 הולכת, לימא – האם נאמר שרבי חנינא בן גמליאל היא הסובר
 11 שמי פירות מחמיצים, ולא רבנן. משיבה הגמרא: אפילו תימא –
 12 אפילו אם תאמר רבנן היא הסוברים שמי פירות אין מחמיצין, נהי –
 13 האף אמנם שסוברים דחמין גמור לא הוי על ידי מי פירות, אבל חמץ
 14 נוקשה מיהא הוי – על כל פנים לחמץ נוקשה הוא נעשה על ידי
 15 מי פירות, ודי בזה כדי לאסור את העיסה לזרים.
 16 הגמרא חזרת לדברי רבה ורב יוסף לעיל (ג) שסוברים לכמות שהן
 17 משערין, ורצה לומר שנחלקו בזה אמוראים. אומרת הגמרא: אמר
 18 רבי אילא, אין לך מנחה הקשה לקמיצה, יותר ממנחת חומא,
 19 שנאמר ואין נותנים בה שמן והיא סולת לבדה, קשה לכהן להיות
 20 מוחק באגודלו למעלה וזורת מלמטה כדי שלא יבצבץ סולת חוץ
 21 לקמיצה ותהיה יתירה, כי בשעה שהוא מוחק באגודלו נופל הרבה
 22 סולת מהקמיצה, כיון שסולת ללא משקים מתפוררת. רב יצחק בר
 23 אבדימי אמר, אין במנחת חוטא קושי יותר משאר מנחות, משום
 24 שמנחת חומא מגבלה במים – הוא לשה עם מים, וכשרה.
 25 מדברי רב יצחק בר אבדימי למדנו, שהגם שהקמיצה נעשית לאחר
 26 שהוסיף מים שהתורה לא ציוותה, אין זה נחשב לקומץ חסר או יתר.
 27 אומרת הגמרא: לימא – האם נאמר דבהא קא מיפלגי – שבסברא
 28 זו נחלקו רבי אילא ורב יצחק בר אבדימי, דמר סבר – רב יצחק בר
 29 אבדימי סבר, כמות שהן עתה משערין, לכן מנחת חוטא אפשר
 30 לקומצה אחר נתינת מים ואין זה נחשב לחסירה או יתירה, כיון
 31 שמשערים לפי נפחה עכשיו אחר נתינת המים. ומר סבר – רבי
 32 אילא סבר לבמות שהיו מתחילה משערין, ממילא אי אפשר ליתן
 33 בה מים ולקומצה אחר נתינת המים, כיון שנפחה ישתנה מכפי
 34 שהיתה בתחילה, ונמצאת הקמיצה חסירה או יתירה. שאם העיסה
 35 רכה כי גיבלה במים מרובים, נמצא שגדל נפחה מכפי שהיתה קמח,
 36 ונמצאת הקמיצה חסירה. ואם העיסה קשה כי גיבלה במעט מים,
 37 נמצא שהצטמקה מנפחה הראשון והקמיצה יתירה.
 38 דוחה הגמרא: לא, שמא לא בזה נחלקו האמוראים, כי יתכן דבולי
 39 עלמא – שניהם חולקים על רבה ורב יוסף וסוברים שכמות שהן
 40 עתה משערין, ובהא קא מיפלגי – ונחלקו בזה, דמר סבר – רב
 41 יצחק בר אבדימי סבר מאי – (מהור) 'הרבה' שנאמר במנחת חוטא
 42 (ויקרא י"ז), חריכה משמן, אבל מים מותר להוסיף, ומר סבר – רבי
 43 אילא סבר ש'חריכה' מבל דבר – שהיא צריכה להיות יבשה לגמרי
 44 ללא שום משקים. לכן אסור להוסיף בה מים, ולא משום שינוי נפח
 45 הסולת.
 46 הגמרא מבררת האם משערים דבר לפי מה שהיה בתחילתו או לפי
 47 מה שהוא עכשיו: תנן התם בעוקצין (פ"ב מ"ח) בענין טומאת אוכלין
 48 ששיעורם לקבל טומאה כביצה, בשר העגל שבתחילה לא היה בו
 49 שיעור כביצה, שנתפח כדרך בשר העגל שהוא תופח על ידי
 50 הבישול, ונעשה שיעורו כביצה, ובשר בהמה זקנה שהיה בו
 51 בתחילה כביצה, שנתמעט – שנתמעט כדרכו להתמעך בשעת
 52 הבישול, ועכשיו אין בו כביצה, משתעריין לבמות שהן, ונחלקו
 53 האמוראים בפירוש דין המשוה: רב ורבי חייא ורבי יוחנן אמרי
 54 משתעריין כמות שהן עכשיו לאחר התפיחה או המיעור, וממילא
 55 בשר העגל שנתפח טמא מכיון שעכשיו יש בו כשיעור, ובשר הזקנה

1 ראוי לעשר עליהם מתוך מה שהפריש, אך את מה שהפריש למעשר
 2 אסור לאכול, משום שאמנם יש בו חלק של מעשר המותר באכילה
 3 לכהן, אך יש בו גם את החלק שהוסיף שלא מן הדין, ועליו לא חל
 4 שם מעשר וגם לא הופרשו עליו מעשרות והרי הוא נותר בטבלו כמו
 5 שהיה לפני המעשרות. ומוכח אם כן שמשערין לפי מה שהיה
 6 בתחילה.
 7 הגמרא דוחה ראייה זו מהברייתא. מקשה הגמרא: **אֵלָא מַאי נֵאמַר**,
 8 שמשערים **לְכַמּוֹת שֶׁהֵן** – לפי מה שהיו ולכן רואים את הגרוגרות
 9 האלו כאילו הם תאנים, **אֵימָא סִיפָא** שנאמר בה, שאם בא להפריש
 10 גְרוּגְרוֹת עַל הַתְּאֵנִים יפריש **בְּמֵדָה**, **אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא כְּמֹת שֶׁהֵן**
 11 – לפי מה שהם עכשיו והרי הן גרוגרות לפנינו, **שְׁפִיר** שלכך צריך
 12 להפריש לפי מדה, שהרי מפריש קב לתשעה קבין, **אֵלָא אִי אִמְרַת**
 13 **לְכַמּוֹת שֶׁהֵן** – לפי מה שהיו בעודן תאנים, אם כן כאשר הוא תורם
 14 לפי מדה, הרי **מְרַבָּה בְּמַעֲשָׂרוֹת** הוא משום שאם היו אותן גרוגרות
 15 שהוא מפריש, תאנים לחים, היה נכנס בקב זה של גרוגרות שהוא
 16 מפריש שני קבין של תאנים לחים, ונמצא שהוא מרבה במעשרות.
 17 מסיימת הגמרא את דחייתה: **אֵלָא** מחמת קושיות אלו ברישא
 18 ובסיפא, צריך לומר **שֶׁהֵכָא** בברייתא, **בְּתְרוּמָה גְדוּלָּה עֲסָקִינָן**
 19 ומשערים לפי מה שהן עכשיו, **וְהִרְיִשָּׁא** שנאמר בה שתורם תאנים
 20 במנין, אף על פי שאם משערים לפי מה שהן עכשיו הרי הוא מרבה
 21 במעשרות, אין בכך חסרון, משום שבתרומה גדולה יכול לתרום **פְּעוּן**
 22 **יָפָה**, שהרי מדאורייתא חטה אחת פוטרת את כל הכרי, ורבנן אמרו
 23 שיכול לתת אפילו אחד מארבעים או מחמשים או מששים, הרי
 24 שיותר להרבות בה, וכל מה שתרם נתפס בתרומה ואינו נשאר טבל,
 25 וכן ה**סִיפָא** שתורם גרוגרות במדה, אף על פי שכלפי התאנים הלחים
 26 יש כאן ריבוי ממה שהיה נוטל לפי מנין, מכל מקום תרומה זו **פְּעוּן**
 27 **יָפָה הִיא** ואין חסרון של ריבוי במעשרות.
 28 הגמרא דוחה שאין לפרש כך בברייתא: **אִי הָכִי** שמדובר בברייתא
 29 על תרומה גדולה, **אֵימָא סִיפָא** שנאמר בה, **אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר בְּרַבִּי**
 30 **יוֹסִי, אָבָא** – רבי יוסי היה נוטל לתרומה עֶשֶׂר גְרוּגְרוֹת שְׁכַמְקָצוּעִי
 31 עַל תְּשׁוּעִים תאנים לחים שְׁכַמְקָצוּעִי, ובא רבי אלעזר לחלוק על תנא
 32 קמא, ולומר שמשערים לפי מה שהיו ולכן אינו נחשב ממעט במעשר
 33 כאשר תורם גרוגרות על תאנים במנין, כיון שאנו רואים גם את
 34 הגרוגרות כתאנים. ו**אִי** מדובר בברייתא **בְּתְרוּמָה גְדוּלָּה, עֶשֶׂר** על
 35 תשעים **מַאי עֲבִידֵיהּ** – מה שייך שיעור זה של עשר בתרומה גדולה
 36 שאמרו בה אחד מארבעים או מחמשים או מששים, אבל לא אחד
 37 מעשר.
 38 מפרשת הגמרא את הברייתא באופן אחר ולפיו אין ראייה לנידון
 39 סוגייתנו. מבארת הגמרא: **אֵלָא הָכָא בְּתְרוּמַת מַעֲשֵׂר עֲסָקִינָן**,
 40 וברייתא זו **אָבָא אֱלֵעָזָר בֶּן גִּזְמֵל** הוא הסובר שאין חסרון שיהיה
 41 ריבוי במעשרות, **דִּתְנִינָא, אָבָא אֱלֵעָזָר בֶּן גִּזְמֵל אָמַר**, נאמר בפרשה
 42 המדברת על מעשר ראשון (במדבר יח כז), **וַיִּנְחָשׁ לָכֶם תְּרוּמַתְכֶם**
 43 **פְּדוּן מִן הַגֵּר וְכַמְלָאָה מִן הַקֵּב**, ומכך שהשדה הכתוב את תרומת
 44 מעשר לאותה תרומה הניטלת ראשונה בגורן שהיא תרומה גדולה,
 45 יש ללמוד **שֶׁשֶׁתֵּי תְרוּמֹת הַכְּתוּב מְדַבֵּר, אַחַת תְּרוּמָה גְדוּלָּה**
 46 **וְאַחַת תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר**, ואם כן יש ללמוד זו מזו, **כְּשֶׁם שֶׁתְּרוּמָה**
 47 **גְדוּלָּה נִלְמַד מִמָּה שֶׁנֶּאמַר בַּה' וַיִּנְחָשׁ** שהיא **נִיפְלֵת בְּאוֹמֵד** – שאינו
 48 צריך דווקא למדוד, אלא יכול לתרום לפי אומדן העין, **וְכַמְחֵשְׁכָּה** –
 49 שלא רק על ידי הפרשה ממש חלה התרומה, אלא די שיתן עיניו בצד
 50 זה במחשבה להפריש מאותו צד ואוכל מצד אחר, ומשום שהפסוק
 51 **וַיִּנְחָשׁ לָכֶם** מדבר גם על תרומה גדולה כמבואר לעיל, **כִּךָ תְּרוּמַת**
 52 **מַעֲשֵׂר נִיפְלֵת בְּאוֹמֵד**

1 **כִּי פְלִיגִי, כְּגוֹן שֶׁהָיָה בּוֹ** בתחילה **בְּשִׁיעוּר, וְצִמְקָה**, ומה שאמרה
 2 המשנה 'בשר זקנה שנתמעך', על המצב האמצעי שהבשר צמק
 3 אמרה כן, **וְהוֹדַר וְתִפַּח** והגיע לשיעור, ומה שנאמר במשנה 'בשר
 4 העגל שנתפח', על המצב שהיה בסוף אמרה כן, וביאור מחלוקתם
 5 הוא, **דְּמַר סָבַר** – רבי שמעון ורבי לקיש סוברים שיש דיהוי
 6 **בְּאִיסוּרָא**, כלומר מכיון שהיה זמן שבו לא היה בבשר שיעור, נדחה
 7 מאיסורו לעולם ושוב לא יקבל טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן, אף
 8 כאשר עכשיו יש בו שיעור. **וְדַר סָבַר** – רבי חייה ורבי יוחנן סוברים
 9 שאין דיהוי **בְּאִיסוּרָא** ומה שהיה זמן שלא היה בו שיעור אין זה
 10 דוחה את הדבר מלחזור לאיסורו על ידי שיחזור לשיעורו, ולכן
 11 כשחזר לשיעורו מקבל טומאה מדאורייתא.
 12 מקשה הגמרא: **וּמִי אֵיבָא לְמַאן דְּאָמַר דִּישׁ דִּיהוּי בְּאִיסוּרָא, וְהִתְנַן**
 13 (טהרות פ"ג מ"ד) **כְּבִרְיָה אוֹבְלִין** טמאים שהניחן **בְּחֵמָה וְנִתְמַעְטוּ** – על
 14 ידי היבוש, **וְכֵן כְּוִית מִן הַמֵּת או כְּוִית מִן הַנְּבִלָה וְכַעֲדָשָׁה מִן**
 15 **הַשָּׂרִין וְכְוִית פִּיגוּל וְכְוִית נוֹתֵר וְכְוִית חֶלֶב שֶׁנִּתְיַבְּשׁוּ וְנִתְמַעְטוּ**
 16 **מִשִּׁיעוּרִם, מְהוֹרִין מְטוּמָא. וְאִין תִּיבִין עֲלֵיהֶן מְשׁוּם פִּיגוּל וְנוֹתֵר**
 17 **וְחֶלֶב. וְאִם חוּר וְהִנֵּחֵן בְּנִשְׁמִים וְתִפַּח, מִמַּיִן וְתִיבִין עֲלֵיהֶם**
 18 **מְשׁוּם פִּיגוּל וְנוֹתֵר וְחֶלֶב. הִרִי יֵשׁ מִמַּשְׁנֵה זו תְּיוֹבְתָא לְמַאן דְּאָמַר**
 19 **שִׁישׁ דִּיהוּי בְּאִיסוּרָא, מִכָּךְ שֶׁנִּינּוּ שֶׁם שֶׁאֵף שְׁבוּמָן צִמְקוּ אִינֵם**
 20 **טַמְאִים וְאִין בָּהֶם אִיסוּר, מְכַל מְקוּם כְּאִשֶׁר חוּר לְשִׁיעוּרִם חוּר**
 21 **לְטוּמָא וְלֵאִיסוּר וְאִינּוּ אֹמְרִים שֶׁנִּדְחוּ מִכָּךְ לְעוֹלָם. מְסִיקָה הַגְּמָרָא:**
 22 **תְּיוֹבְתָא.**
 23 הגמרא מביאה ברייתא להוכיח ממנה את הנידון לפי מה משערים:
 24 **תָּא שְׁמַע** ראייה שמשערים לפי מה שהיה הדבר בתחילה. ונקדים
 25 לבאר שיעורי תרומות ומעשרות, לאחר שהתחייבה התבואה או
 26 הפירות בתרומות ומעשרות, נוטל הבעלים תרומה גדולה ונותנה
 27 לכהן, ולתרומה זו אין שיעור מן התורה, ורבנן תיקנו שהנותן תרומה
 28 זו בעין יפה, שיעורה של תרומה זו הוא שיתן לכהן אחד מארבעים,
 29 ועין בינונית היא אחד מחמשים ועין רעה היא אחד מששים. ולאחר
 30 מכן, נותן הבעלים עשירית מהתבואה או הפירות ונותנם ללוי והיא
 31 נקראת מעשר ראשון, ושיעור זה הוא מדאורייתא, והלוי נותן מתוך
 32 מה שקיבל, עשירית לכהן והיא נקראת תרומת מעשר וגם שיעור זה
 33 הוא מדאורייתא.
 34 והנה שנינו בברייתא (תוספתא תרומות פ"ד ה"ב), **תְּזַרְמִין** – מעשרים
 35 (בשיעור אחד מעשרה) **מִתְּאֵנִים** לחים **עַל הַגְרוּגְרוֹת** – שהם תאנים
 36 מיובשות הצמוקות יותר מתאנים לחים, **בְּמִנִּין** ונותנים עשר תאנים
 37 לתשעים גרוגרות. מוכיחה הגמרא: **אִי אִמְרַת בְּשִׁלְמָא לְכַמּוֹת שֶׁהֵן**
 38 **מִשְׁעָרִין** – לפי מה שהיו ואנו רואים גרוגרות אלו כאילו הן תאנים
 39 כמו שהיו בתחילה, **שְׁפִיר**, שהרי הוא כמפריש עשר תאנים על
 40 תשעים תאנים, אף על פי שאותן התשעים שהוא מעשר עליהן הן
 41 עכשיו גרוגרות, מפני שעלינו לראותם ולשערן כמו שהיו בתחילה
 42 תאנים, **אֵלָא אִי אִמְרַת, כְּמֹת שֶׁהֵן** – לפי מה שהן עכשיו, הרי יש
 43 לפנינו תאנים וגרוגרות, וכאשר הוא תורם לפי מנין הָיָה **מְרַבָּה**
 44 **בְּמַעֲשָׂרוֹת** – נמצא שכאשר הוא תורם עשרה תאנים על תשעים
 45 גרוגרות, הרי הוא מפריש יותר ממה שהיה ראוי לתת לפי מדה,
 46 שהלא אותם עשרה תאנים שהוא תורם ממלאים כלי מדה של קב,
 47 ואילו התשעים גרוגרות שעליהן הפריש, אינן ממלאות אפילו חמשה
 48 כלים כאלו, מפני שהמקום שצריכות הגרוגרות הוא פחות מחצי
 49 מהמקום שצריכים התאנים הלחים, והרי הוא כאילו מפריש אחד
 50 מחמשה במקום אחד מעשרה, והרי אין להרבות במעשרות, מאחר
 51 (ותנן) **[וְתִנִּיא]** בברייתא (תוספתא דמאי פ"ח ה"א), **הַמְרַבָּה בְּמַעֲשָׂרוֹת**
 52 **פְּרִוְתָיו מְתַקְנִים וּמַעֲשָׂרוֹתָיו מְקוֹלְקְלִין** – הפירות שעליהן הוציא
 53 מעשר גדול כזה, מותקנים ומותרים לאכילה על ידי החלק שהיה